

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XI. 1924.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1924.

Duitsche nabootsingen van Nederlandsche Legpenningen.

In verzamelingen van legpenningen komen herhaaldelijk stukken voor, iets kleiner dan de gewone Nederlandsche jetons maar meestal veel dikker, terwijl de voorstellingen en omschriften nogal afwijken van de origineele stukken. Bij nauwkeurige beschouwing blijkt het al spoedig, dat we hier niet te doen hebben met echte Nederlandsche legpenningen: de voorstellingen, hoewel vrij getrouwe nabootsingen der oorspronkelijke stukken, zijn veel minder zorgvuldig, soms zelfs vrij gebrekkig gesneden, het roosje, het bekende muntteeken van Dordrecht, is door den stempelsnijder op vele der stukken extra versierd met een steel en een paar blaadjes, de letters zijn kleiner en meestal slecht gesneden, terwijl in den regel de V door een U vervangen is. Nu eens wordt dit soort penningen in veiling-catalogi „essai en piedfort” genoemd, daar zij, zooals reeds opgemerkt is, meest dikker en dus zwaarder zijn dan de gewone legpenningen en de zilveren ongeveer 10 gram wegen, terwijl het gewicht der origineele stukken ongeveer 6 gram bedraagt, dan weer vindt men ze vermeld als „petite médaille inédite”, op welke laatste benaming, zooals we zien zullen, deze stukjes zeker eerder aanspraak kunnen maken.

Uit Duitschland ontving ik voor korten tijd een klein quarto boekje, 64 paginas groot, dat de gewenschte oplossing geeft en waaruit blijkt, dat het boekje een ver-

klarende beschrijving bevat van een 46-tal penningen, die de voornaamste gebeurtenissen hier te lande van af het begin van den 80-jarigen oorlog tot het sluiten van het 12-jarig bestand herdenken. Een ondernemend, helaas mij van naam niet bekend Duitscher, heeft hiertoe eenige Nederlandsche gedenkpenningen en een vrij groot aantal legpenningen laten copieeren, deze stukken in een klein kastje bijeengevoegd en aldus in den handel gebracht, evenals dit in de 18e eeuw gebeurd is o.a. met de bekende serie medailles met de portretten van beroemde personen, hervormers en koningen van Engeland van JEAN DASSIER et fils en met de portretten der Paltsgraven van Rijn-Beieren door A. SCHÄFER vervaardigd.

De titel van het werkje luidt:

Historisch-Emblematischer

MEDAILLEN-

KASTE /

worinnen

46.

Curieuse Medailles befindlich

welche

DIE MERKWURDIGSTEN BEGEBEN-

heiten/ so occasione der zwischen der Spanischen Monarchie und denen Niederländischen Provinzen in Anno 1566, entstandenen und bisz Anno 1609, gewehrten troublen, öffendlichen Kriegen/ und sonsten/ sich zugetragen/ aufs Sinnreichste abbilden und für Augen

legen.

Nebst beygefügter kurtzen Historischen Erleuterung und Explication derselben.

Men ziet: naam van den uitgever en drukker ontbreken, terwijl het werkje ook niet gedateerd is. In het voorbericht aan den „Hochgeneigte, Groszgünstige Leser“ wordt medegedeeld, dat reeds de oude Hebreërs, Grieken, Romeinen en Gothen op hunne munten de portretten hunner opperhoofden, hunne oorlogsdaden en krijgswapenen, de offergereedschappen hunner priesters en andere merkwaardige voorwerpen hebben afgebeeld en aldus aan het nageslacht hebben bekend gemaakt. In latere tijden heeft de stempelsnijkunst steeds grootere vorderingen gemaakt, zoodat, aldus de schrijver, de zinrijke emblemten en opschriften der moderne penningen die der oude volkeren nog verre overtreffen! En onder de moderne, aldus gaat hij opgetogen voort „meritiren die Holländische, welche von der Zeit solche freye Republique der Spanischen Regierung und harten bottmäsizigkeit, sich entlästiget, bisz anjetzo der curieusen Welt sich gezeiget haben, nicht unbillig einen Vorzug. Wannhero man der Mühe wehrt zu sein erachtet, die auszerlesenste jetzt erwehnter Holländische Medaillen, theils wegen Wichtigkeit ihres historischen Arguments, und darin bezeichneten unvergleichlichen Thaten/Groszmühtigkeit, Standhaftigkeit und Glück der Holländischen Nation, theils auch ihrer klugen inventionen und nachdencklichen überschriftten halber, dem curieusen Liebhaber und kunstliebenden Leser gegenwärtig, und zwar in solcher Ordnung zu communiciren, dasz für dieses mahl die curieuseste, welche ab Aō. 1566. als dem fatalen Jahr der anglimmenden Holländischen Unruhe, bisz auff das 1609. Jahr, in welchem der in die 42. Jahr gewährte Krieg mit grössester avantage der Hoch-

mögenden Hn. Hn. General Staaten der Vereinigten Niederlande geendiget und in einen 12. Jährigen Stillstand verwandelt worden, von Jahren zu Jahren heraus gekommen, hiemit auff einmahl und also darunter die gantze, in obangezogenen Jahren vor gelauffene Niderländische Historie dem Kunstbegierigem Liebhaber vor Augen geleet werden”.

Hierop volgt dan de uitgebreide en meestal zeer nauwkeurige beschrijving der 46 penningen, die wij hieronder vermelden, met korte aanduiding, voor zoover het mij gelukt is ze in handen te krijgen, van de voor-naamste punten, waarin ze van de origineele stukken afwijken.

1. (1566). Nabootsing van den geuzenpenning. Rond, met naar rechts gewend zeer slecht gelijkend borstbeeld van FILIPS II en zonder jaartal ter weerszijden van den bedelzak.

Verg. VAN LOON I. blz. 85. 2.

Zilver. 13,8 gr. 29 m.M. Kon. Penningkabinet.

Plaat I. 1.

2. (1567). Ter eere van MARGARETHA VAN OOSTENRIJK, Hertogin van Parma en Placenze, dochter van KAREL V. Dit is eene nabootsing van een penninkje bij VAN LOON I. blz. 99. 4 afgebeeld. Deze nabootsing wordt door genoemden schrijver eveneens afgebeeld op blz. 99. 5 met de opmerking op blz. 100. „Van den laatsten dient tot waarschuwing, dat hij slechts een namaaksel is, en daarom geene beschrijving vereischt”.

3. (1571). ANTOINE PERRENOT, kardinaal van Granvelle, overhandigt Don JUAN VAN OOSTENRIJK den gewijden standaard.

Dit is een nabootsing van den bij VAN LOON I. blz. 141. 1 afgebeelden penning.

Boven de voorstelling op de keerzijde staat IN HOC VINCIS, in plaats van VINCES, terwijl verder het portret van GRANVELLE al even weinig gelijkend en slecht van uitvoering is als dat van ALVA op den volgende penning.

Het stuk wordt bij DE VRIES en DE JONGE ¹⁾ I. pl. V. 5. blz. 66 beschreven en afgebeeld.

4. (1568). Ter eere van den Hertog van ALVA. Nabootsing van den penning bij VAN LOON I. blz. 121. 1 afgebeeld, welke nabootsing ook door dien schrijver op blz. 121. 2 wordt afgebeeld, met een sterretje gemerkt, ten teeken dat het stuk in lateren tijd is gemaakt.

Koper (gegoten) 29 m.M. Kon. Penningkabinet.

Plaat I. 4.

5. (1569). Nabootsing van den legpenning te Utrecht geslagen met borstbeeld van FILIPS II. VAN LOON I. blz. 127. DUGNIOLE ²⁾ 2492.

6. 1570. Nabootsing van den legpenning te Antwerpen geslagen op den zwaren watervloed in Zeeland. VAN LOON I. blz. 135. DUGNIOLE 2518.

Zilver. 10 gr. 29 m.M.

Plaat I. 6.

7. 1571. Nabootsing van den legpenning met de borstbeelden van Koning FILIPS en zijn gemalin ANNA VAN OOSTENRIJK. VAN LOON I. blz. 142. 3. DUGNIOLE 2538.

¹⁾ J. DE VRIES en J. C. DE JONGE. *Nederlandsche Gedenkpenningen verklaard*. 2 dln. met pltn. 's-Gravenhage. 1829—1839.

²⁾ J. F. DUGNIOLE. *Le jeton historique des 17 provinces des Pays-Bas*. 4 vols. avec planches. Bruxelles. 1876—1880.

8. 1572. De Nederlanders van den tienden penning verlost door den Prins van Oranje. VAN LOON I. blz. 157. 1. DUGNOLLE 2564. Dit is het bij VAN LOON afgebeelde penninkje.¹⁾ Misschiën is dit eene nabootsing van een ouden 16^{den} eeuwischen penning, die thans nog niet teruggevonden is, of wel kan het zijn eene navolging van den bij VAN LOON I. blz. 157. 2 afgebeelden grooteren penning met het jaartal 1577. Van dien grooteren penning zijn mij echter ook geen origineele 16de eeuwische exemplaren bekend, doch alle in de 17de eeuw geslagen, denkelijk eveneens door een Duitschen stempelsnijder. Zie *Cat. Kon. Penningkabinet* I. 300.

Zilver. 7,6 gr. 29 m.M.

Plaat I. 8.

9. 1573. Nabootsing van den legpenning te Dordrecht geslagen op het vertrek van den Hertog van ALVA uit de Nederlanden. VAN LOON I. blz. 174. DUGNOLLE 2591.

Plaat I. 9.

10. 1574. Nabootsing van den legpenning te Dordrecht geslagen op de vrijheid van godsdienst in de Nederlanden. VAN LOON I. blz. 203. 1. DUGNOLLE 2630.

Zilver 12 gr. 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

11. 1575. Nabootsing van den legpenning te Dordrecht geslagen op de afgebroken vredesonderhandelingen te Breda. VAN LOON I. blz. 204. DUGNOLLE 2647. Achter

---

¹⁾ In TEYLER's penningkabinet is een oudere, gegoten penning van dit type aanwezig, met het beeld van den Prins van Oranje meer en relief.

DUBIA op de voorzijde een roosje aan steel met twee blaadjes.

Zilver 11 gr. 29 m.M. Kon. Penningkabinet.

12. 1576. Nabootsing van den legpenning op het vertrouwen der Nederlanders op den bijstand van God. VAN LOON I. blz. 224. DUGNIOLLE 2676 en 2690. Deze nabootsing wordt beschreven als zijnde met het jaartal 1576, dus juist zoo als bij VAN LOON afgebeeld. Volgens aanteekening van den heer P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE bestaat de oorspronkelijke legpenning niet met het jaar 1576, doch alleen met 1575. (DUGNIOLLE 2676) Het exemplaar met 1576, door DUGNIOLLE beschreven en dat zich in zijn verzameling zou bevinden, ging over in het bezit van den heer VAN DIJK VAN MATENESSE, het was echter gedateerd 1575. Op den origineelen legpenning staat op den zetel van het beeld c. d. c. (Constanter Deo Confidens), op de nabootsing was slechts plaats voor de beide laatste letters.

Cat. E. LOMBAERTS (Mei 1914). pl. IV. 470.

13. 1577. Nabootsing van den legpenning op de aankomst van aartshertog MATTHIAS VAN OOSTENRIJK in de Nederlanden. VAN LOON I. blz. 243. 1. DUGNIOLLE 2726. De nabootsing heeft een roosje, de origineele legpenning een lelie als muntteeken.

Tin 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

Plaat I. 13.

14. 1578. Nabootsing van den legpenning op de aanbidding van het stadhouderschap aan den Prins van Oranje. VAN LOON I. blz. 249. 1. DUGNIOLLE 2743.

15. (1587). Nabootsing van den legpenning op de aanmaning tot eendracht te Hoorn geslagen. VAN LOON I. blz. 377. I. DUGNOLLE 3141. De nabootsing wijkt belangrijk af van den oorspronkelijken legpenning. De trekende ossen zijn naar rechts gewend, de landbouwer ontbreekt en het omschrift: TRAHITE EQVO IUGO.. staat boven de voorstelling, terwijl er geen opschrift in de afsnede gevonden wordt. Keerzijde met twee zeilende schepen in plaats van aarden potten, geheel ander gezicht op de stad Hoorn en met FRANGIMUR SI COLLIDIMUR in den rand onder de stad.

Tin 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

Plaat I. 15.

16. 1580. Nabootsing van den legpenning te Dordrecht geslagen op de afgebroken vredesonderhandelingen te Keulen ¹⁾. VAN LOON I. blz. 279. DUGNOLLE 2798.

Afgebeeld *Cat. Pax in Nummis* (Oct. 1913) 25.

17. 1581. Nabootsing van den legpenning op het moedig gedrag der Nederlanders in den oorlog tegen Spanje. VAN LOON I. blz. 304. DUGNOLLE 2839. In het omschrift der voorzijde wordt INGENIO niet afgebroken door de pooten van den leeuw, en staat op het schild slechts P in plaats van het monogram X P.

Tin 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

18. 1582. Nabootsing van den legpenning te Dordrecht geslagen op den aanslag van JEAN JAUREGUI op den Prins van Oranje. VAN LOON I. blz. 315. DUGNOLLE 2890.

Plaat II. 18.

---

¹⁾ Van dezen legpenning bestaat ook eene nabootsing zonder jaartal te Nürnberg gemaakt. Zie DUGNOLLE 2799.

19. 1583. Nabootsing van den legpenning bij VAN LOON I. blz. 336. 3. (DUGNIOLLE 2949) afgebeeld met op de voorzijde een kapel, door een krabbe bij de vleugels vastgehouden ¹⁾ en op de keerzijde een bundel pijlen waar omheen zich een slag kronkelt.

Geelkoper (gegoten). 29 m.M. Kon. Penningkabinet.

20. 1584. Nabootsing van den legpenning op den moord gepleegd op den Prins van Oranje. VAN LOON I. blz. 344. DUGNIOLLE 2995.

Zilver 10,6 gr. 30 m.M. *Cat. RUYS DE PEREZ* (Maart 1921). 640.

21. 1585. Nabootsing van den gedenkpenning op het oprichten van een gedenkzuil voor PARMA te Antwerpen bij VAN LOON I. blz. 360. 1. afgebeeld; welke nabootsing ook door dien schrijver op blz. 360. 2 wordt afgebeeld, met een sterretje gemerkt, ten teeken dat het stuk in lateren tijd is gemaakt.

Zilver 10,8 gr. 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

22. 1586. Nabootsing van den legpenning op het vertrouwen der Nederlanden op den bijstand van Engeland. VAN LOON I. blz. 363. 2. DUGNIOLLE 3095. Met een roosje aan steel met twee blaadjes achter OPITULATUR op de voorzijde.

23. 1587. Nabootsing van den legpenning op de aanmaning tot eendracht. VAN LOON I. blz. 377. 1. DUGNIOLLE 3141. Deze nabootsing is mij niet voorgekomen, hij

---

¹⁾ Nabootsing van een aureus van MARCUS DURMIUS, triumvir monetalis onder AUGUSTUS, ongeveer 20 v. Chr. Zie BABELON. *Monnaies consulaires* I. blz. 472. 11.

wordt echter ook door P. J. VAN DIJK VAN MATESESSE in zijne aantekeningen vermeld.

24. 1588. Nabootsing van den legpenning door de stad Gorinchem geslagen. VAN LOON I. blz. 387. DUGNIOLLE 3181. *Jaarboek voor Penningkunde* 1917. blz. 71. Het omschrift der voorzijde vangt met een roosje aan steeltje met twee blaadjes aan, bij den oorspronkelijken legpenning is dit een Geldersch kruisje.

Zilver 10,7 gr. 30 m.M. Verzameling TEYLER, tin. Kon. Penningkabinet.

25. 1589. Nabootsing van den legpenning ter herdenking aan het vernielen der Spaansche vloot in 1588 (Onoverwinlijke vloot). VAN LOON I. blz. 394. 2. DUGNIOLLE 3230. Het omschrift der keerzijde begint met een roosje aan steeltje met twee blaadjes.

Plaat II. 25.

26. 1590. Nabootsing van den legpenning op de eendracht in de Nederlandsche provinciën. VAN LOON I. blz. 412. DUGNIOLLE 3256. Met een roosje aan steeltje met twee blaadjes voor het jaartal.

27. 1591. Nabootsing van den legpenning op de oorlogstoerusting in de Nederlanden. VAN LOON I. blz. 418. 2. DUGNIOLLE 3276. Het omschrift der voorzijde vangt aan met een roosje aan steeltje met twee blaadjes, het omschrift der keerzijde luidt: CONIUNCTIS · VIRIBUS ITE -, terwijl de boot door 7 riemen wordt voortbewogen, op den oorspronkelijken legpenning door 8.

Zie DUGNIOLLE 3277 en 3278.

Zilver 9,5 gr. 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

Plaat II. 27.

28. 1592. Nabootsing van den legpenning op het innemen van Steenwijk, Ootmarsum en Koevorden. VAN LOON I. blz. 431. 1. DUGNIOLLE 3304. Met COEVORDIA in het opschrift der keerzijde en een roosje onder het jaartal.

Cat. veiling SCHULMAN Febr. 1903. pl. VII. 335.

Zilver 7 gram 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

29. 1593. Nabootsing van den legpenning met het wapen van Zeeland en een man, die zich met behulp van een balanceerstok in evenwicht houdt op een plank, die op een bol rust. VAN LOON I. blz. 441. DUGNIOLLE 3328.

De stempelsnijder heeft blijkbaar de functie, die de man verricht niet begrepen, ten minste hij laat hem met den linker voet rusten op den bol, terwijl de rechter op de plank staat. Voor het jaartal der keerzijde een roosje aan steeltje met twee blaadjes.

Zilver 7 gr. 30 m.M. Kon. Penningkabinet en Zeeuwsch Genootschap. Plaat II. 29.

30. 1594. Nabootsing van den legpenning door de Staten van Gelderland geslagen. VAN LOON I. blz. 446. DUGNIOLLE 3337. Het omschrift der keerzijde luidt: VIRESCIT · VUL - NERE V - IRTUS ·

Zilver 10,5 gr. 29 m.M. *Cat. Pax in Nummis*: (Oct. 1910). 33.

31. 1595. Nabootsing van den legpenning op het wantrouwen omtrent de door Spanje gedane vredesvoorstellen. VAN LOON I. blz. 462. DUGNIOLLE 3367.

Tin 30 m.M. Kon. Penningkabinet.

Plaat II. 31.

32. 1596. Nabootsing van den legpenning op het drie-

voudig verbond tusschen Nederland, Engeland en Frankrijk. ¹⁾ VAN LOON I. blz. 481. 3. DUGNIOLLE 3400.

33. 1597. Nabootsing van den legpenning op de overwinning bij Turnhout en andere voordeelen op de Spanjaarden behaald. Verg. VAN LOON I. blz. 496. 3. Verg. DUGNIOLLE 3416. Zonder roosje op de voorzijde, terwijl de leeuw met zwaard en pijlbundel zeer missteekend is. Het opschrift der keerzijde luidt: ORDENUM - AUSPICIS PRIN - CIPIS MAURITH - DUCTU · HOSTE · A D - TURNHOUTU · CÆSO - DECEM · OPIDIS · ET - TRIBUS · ARCIBUS - EXPUGNATIS · ET - TOTA · CISRHENA : - DITIONE · PACA · - · 1597 · .

Afgebeeld bij FRANKS and GRUEBER ²⁾ pl. XII. 9.

Zilver 7,1 gr. 30 m.M. Verzameling TEYLER.

34. 1598. Nabootsing van den legpenning op de wreedheden door de Spaansche troepen onder MENDOÇA gepleegd. VAN LOON I. blz. 521. DUGNIOLLE 3445. De omschriften op beide zijden vangen aan met een roosje aan een steeltje met twee blaadjes.

35. 1599. Nabootsing van den legpenning met de borstbeelden van ALBERTUS en ISABELLA voor Vlaanderen geslagen. VAN LOON I. blz. 524. 7. DUGNIOLLE 3466. Deze nabootsing ben ik niet tegengekomen. VAN DIJK VAN MATENESSE vermeldt haar ook niet in zijne aantekeningen.

---

¹⁾ Van dezen legpenning bestaat ook eene nabootsing zonder jaartal te Nürnberg gemaakt. Zie DUGNIOLLE 3401.

²⁾ A. W. FRANKS and H. A. GRUEBER. *Medallic illustrations of the History of Great-Britain and Ireland to the death of GEORGE II.* With figures and plates. London. 1885. 2 vol.

36. 1600. Nabootsing van een legpenning ter herdenking van den slag bij Nieuwpoort. De voorstelling der voorzijde geheel als bij VAN LOON I. Blz. 546 (de voorzijde), DUGNIOLLE 3504, het omschrift luidt echter: * QUOS · DIES · VIDIT · VENIENS · SUPERBOS · , dus als op den legpenning bij VAN LOON I. blz. 548. 5 (de voorzijde). Keerzijde als VAN LOON I. blz. 548. 5 (de keerzijde). DUGNIOLLE 3508.

Cat. E. LOMBAERTS (Mei 1914) pl. IV. 823.

Zilver 10,5 gr. 30 m.M. Verzameling TEYLER.

37. 1601. Nabootsing van den strooipenning bij de inhuldiging van Prins MAURITS als Graaf van Meurs. VAN LOON I. blz. 559. DUGNIOLLE 3518. Het omschrift rond om het slecht gelijkend borstbeeld van Prins MAURITS eindigt met VER · - · VLI, gescheiden door den punt van het zwaard.

Cat. veiling J. SCHULMAN (April 1907). pl. III. 2587.

38. 1602. Nabootsing van een legpenning op het innemen van Grave door Prins MAURITS. Voorzijde als VAN LOON I. blz. 567. 4. (de voorzijde). Voor de keerzijde volgde de graveur de keerzijde van den penning na bij VAN LOON I. blz. 567. 2 echter met geheel gewijzigd gezicht op de stad Grave en met den naam GRAVE links van de schop.

Cat. E. LOMBAERTS (Mei 1914). pl. IV. 845.

39. 1603. Nabootsing van den legpenning voorzijde als VAN LOON II. blz. 10 (de voorzijde), Keerzijde als VAN LOON II. blz. 9 (de keerzijde).

40. 1604. Nabootsing van den legpenning met het

wapen van Zeeland en een zandlooper. VAN LOON II. blz. 14. 2. DUGNOLLE 3582.

Cat. veiling SCHULMAN (Febr. 1903). pl. VII. 351.

Zilver 7,3 gr. 30 m.M. Verzameling TEYLER. Haarlem.

41. 1605. Nabootsing van den legpenning op den aanslag tegen het Engelsche parlement („Gunpowder plot”) VAN LOON II. blz. 22. DUGNOLLE 3599. De voorzijde is geheel verschillend: In een bergachtig landschap met links een bloeiende struik kronkelt op den voorgrond een slang. Omschrift: DETECTVS · QVI · LATVIT · , waarachter eene bloemversiering ¹⁾).

42. 1606. Nabootsing van den legpenning op het opbeuren der verslagenheid in de Nederlanden wegens het krijgsgeluk der Spanjaarden. VAN LOON II. blz. 24. 1. DUGNOLLE 3611. Het omschrift der voorzijde vangt aan met een roosje, aan een steel met twee blaadjes.

Plaat II. 42.

43. 1607. Nabootsing van den legpenning op het wantrouwen der Nederlanden ten opzichte van de onderhandelingen met Spanje tot het sluiten van het bestand. VAN LOON II. blz. 34. DUGNOLLE 3624. Op de keerzijde een groote roos met een klein roosje ter weerszijden en een roosje onder het opschrift. ²⁾

44. 1608. Nabootsing van den legpenning op de eendracht in de Vereenigde gewesten. VAN LOON II. blz. 36. 2. DUGNOLLE 3628.

Tin 29 m.M. Kon. Penningkabinet.

---

¹⁾ Deze voorzijde komt ook voor met als keerzijde de voorzijde van no. 43. Zie *Cat. veiling* J. SCHULMAN (April 1907). pl. III. 2593.

²⁾ Zie de noot no. 41.

45. 1609. Nabootsing van den legpenning op de vernieuwing van het verbond tusschen Frankrijk, Engeland en de Vereenigde Provinciën. VAN LOON II. blz. 50. 2. DUGNOLLE 3648.

46. 1609. Nabootsing van den legpenning op de aansporing tot den koophandel. VAN LOON II. blz. 56. DUGNOLLE 3651.

Dit stuk is op den trommel op de keerzijde gemerkt met de initialen van den stempelsnijder I·G·M·, het is mij echter niet mogen gelukken deze initialen aan te vullen.

Plaat II. 46.

In een kort naschrift belooft de uitgever „supplirung dieses Unsers Historisch-Emblematischen Medaillen-Kastens sampt continuation der dazu bedürfftigen Historischen Erlauterung, bisz auf gegenwärtige Zeiten demselben, ob Gott will, weiter an zu dienen”. Dit laatste is hoogstwaarschijnlijk niet geschied, wel zijn mij nog eenige navolgingen van Nederlandsche legpenningen bekend, maar deze stukken zij alle veel beter van uitvoering en door een veel bekwamer stempelsnijder vervaardigd. Blijft de vraag: Wanneer is deze „Medaillen-Kaste” verschenen? We hebben gezien, dat het jongste stuk eene navolging is van een legpenning in 1609 uitgegeven; in den tekst wordt nergens gesproken van hervatting van den krijg na afloop van het 12 jarig bestand, terwijl het vrij wel zeker is, dat bij de verschijning de vrede van Munster nog niet gesloten was, daar dan zeker wel van die zoo belangrijke gebeurtenis in onze geschiedenis melding zou zijn gemaakt. Het komt mij dan ook niet te gewaagd voor, te mogen

besluiten, dat de „Medaillen-Kaste” na 1610 en voor 1648 is uitgegeven.

Ik heb vruchteloos getracht eene complete reeks der 46 penningen in de origineele „Kaste” te vinden, zij bevindt zich niet in het Staatliches Münz Kabinett te Berlijn noch, voor zoover ik heb kunnen nagaan, in eenig ander groot openbaar Penningkabinet in Duitschland. Wel komen in nagenoeg alle Duitse openbare penningverzamelingen losse exemplaren der bedoelde penninkjes voor, maar de complete „Kaste” „reste à retrouver”.

's-Gravenhage.

A. O. VAN KERKWIJK.

1.

1.

4.

4.

6.

6.

8.

8.

9.

9.

13.

13.

15.

15.

18.

18.

25.

25.

27.

27.

29.

29.

31.

31.

42.

42.

46.

46.